

**UNICEF-ESSAYREEKS
KINDERRECHTEN IN DE
DIGITALE WERELD**

unicef
voor ieder kind

KERNPUNTEN ESSAY 1

KINDEREN ONLINE: DIGITALE INCLUSIE ALS FUNDAMENTEEL RECHT

Alexander van Deursen, professor Digitale Ongelijkheid, Universiteit Twente

Dit essay is onderdeel van de UNICEF-essayreeks over kinderrechten in de digitale wereld. Met deze wetenschappelijk gefundeerde essayreeks beoogt UNICEF Nederland samen met de Universiteit Leiden en Kennisnet meer bewustwording te creëren en handelingsperspectief te bieden, gericht op het veiliger, toegankelijker en rechtvaardiger maken van de digitale wereld voor kinderen. Het VN-Kinderrechtenverdrag is namelijk onverkort van toepassing in de digitale wereld. Kinderen hebben het recht om online veilig en onbezorgd te kunnen spelen, vrienden te kunnen maken, te leren en te ontspannen. Om kinderrechten in de digitale wereld te waarborgen, is veel werk te doen, maar deze essays laten zien dat er voldoende perspectief is.

In dit document staan de kernpunten uit het eerste essay 'Kinderen online: digitale inclusie als fundamenteel recht' van Alexander van Deursen, professor Digitale Ongelijkheid, Universiteit Twente.

Kinderen online: digitale inclusie als fundamenteel recht

Auteur: Alexander van Deursen, professor Digitale Ongelijkheid, Universiteit Twente

Aanleiding

Digitale inclusie betekent dat kinderen gelijke kansen krijgen om mee te doen aan de digitale samenleving. Meedoen bevordert kansgelijkheid in alle domeinen van het leven en inspraak bij belangrijke kwesties. Dit essay richt zich op digitale inclusie van kinderen. Voor hen zijn gelijke kansen een fundamenteel recht.

Activiteiten en de interacties van kinderen in het dagelijkse leven vinden plaats via een steeds groter palet aan digitale technologieën die samen het medialandschap vormen. Denk aan het web, sociale media als YouTube, Instagram of TikTok, smartphones, slimme apparaten (wearables), televisie of game consoles.

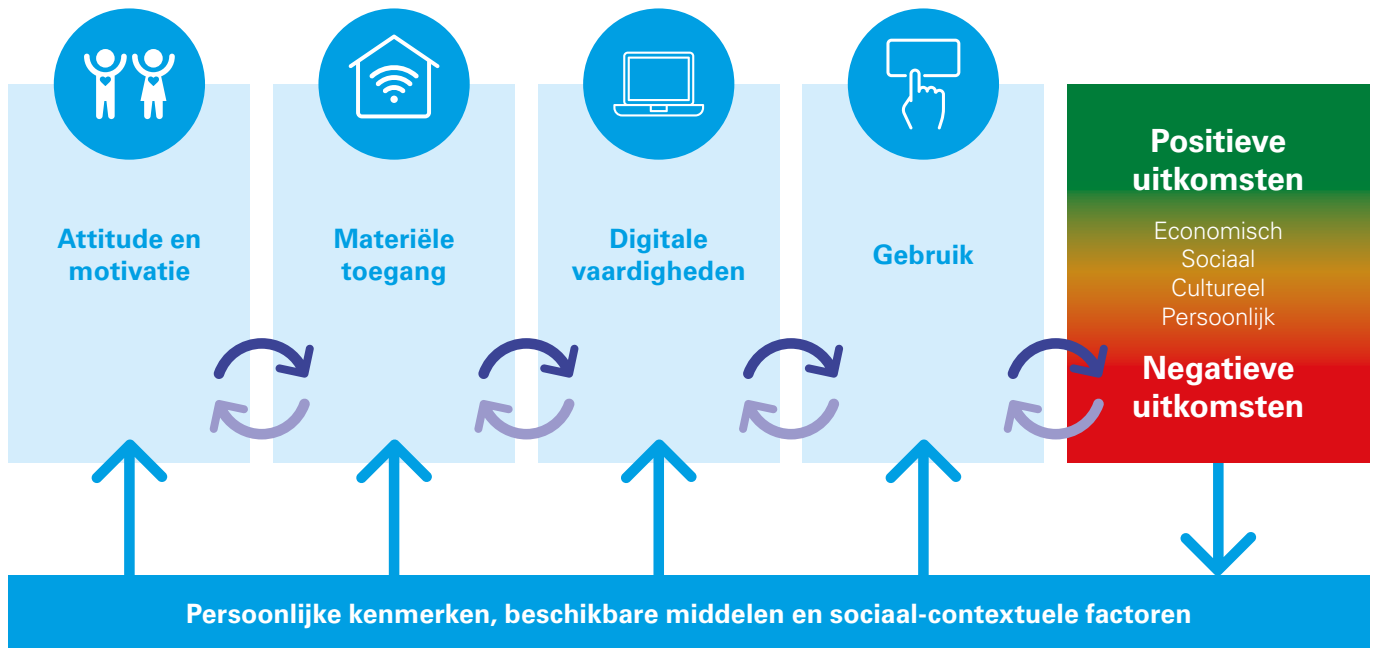
Er bestaan grote verschillen in de mate waarop het medialandschap bijdraagt aan de levens van kinderen. De potentiële kansen zijn enorm, maar vele kinderen benutten deze niet of slechts beperkt. Gezien de alsmaar toenemende impact is dit zorgelijk. Hier ligt namelijk een nauw verband met sociale ongelijkheid, structurele en wederkerende patronen van ongelijke verdelingen van kansen, goederen en beloningen. Sociale ongelijkheid ligt niet alleen aan de basis van digitale ongelijkheid, het wordt door de toenemende afhankelijkheid en complexiteit van technologie versterkt.

Vier fasen van toe-eigening van technologie

Er zijn vier fasen van toe-eigening van technologie (zie Figuur 1): 1. Attitude en motivatie, 2. Materiële toegang, 3. Digitale vaardigheden en 4. Gebruik. Deze fasen zijn samen bepalend (middels complexe interacties) voor de uitkomsten en bieden van een bruikbaar startpunt voor het ontwikkelen van digitale inclusie interventies.

We zien in het figuur ook de relatie met sociale ongelijkheid terug. De positieve en negatieve uitkomsten zijn bepalend voor de middelen die kinderen tot hun beschikking hebben of de sociale context waarin ze verkeren. Samen met persoonlijke kenmerken beïnvloeden deze op hun beurt de vier fasen van toegang en positieve en negatieve uitkomsten: een feedbackloop die de wederkerende relatie tussen sociale en digitale inclusie illustreert.

Voor de inhoud van de essays zijn verschillende auteurs genodigd. De vervatte opvattingen en stellingname zijn om deze reden niet per definitie de mening van UNICEF Nederland.

Figuur 1. Het proces van media toe-eigening, factoren die dit beïnvloeden en positieve en negatieve uitkomsten.

Aanbevelingen

Voor het bevorderen van deelname en het behalen van positieve uitkomsten, als voor bescherming en afwending van gevaren hebben kinderen **ondersteuning** nodig om op een verantwoorde en positieve manier te navigeren door hun medialandschap. Voor veel kinderen is die ondersteuning niet voorhanden. Bij het inrichten van initiatieven kunnen de volgende overwegingen in acht worden genomen:

- Het gaat niet meer over 'online' zijn, maar over de verschillende 'paden' die kinderen bewandelen in hun eigen gemedieerde werkelijkheid of medialandschap. Centraal staan de samenstelling en kwaliteit van alle componenten van dit landschap. Samen vormen zij idealiter een coherente, zinvolle en gestructureerde compositie.
- Initiatieven dienen er rekening mee te houden dat kinderen **geen homogene groep** vormen. De verschillen tussen kinderen waarover digitale ongelijkheid zich manifesteert kunnen als leidraad dienen bij het definiëren van groepen kinderen met vergelijkbare behoeften. Interventies dienen als uitgangspunt de uitdagingen te nemen die kinderen ervaren in termen van economisch, cultureel, sociaal en persoonlijk welzijn.
- Het kunnen lezen, schrijven en begrijpen van teksten (inclusief numerieke data) blijft in een veranderend

medialandschap noodzakelijk en vormt de basis voor het aanleren van digitale vaardigheden. Initiatieven om **digitale vaardigheden** te verbeteren zouden samen kunnen gaan met lesprogramma's ter verbetering van lees- en schrijfvaardigheid.

- Onderzoek dient vast te stellen bij welke media en platformen welke fase(n) van toegang (attitude en motivatie, materiële toegang, digitale vaardigheden en gebruik) de grootste **belemmeringen** opleveren en welke factoren daaraan bijdragen.
- De fasen van toegang dienen **simultaan** te worden aangepakt in een interventie.
- Het ontwikkelen van digitale inclusie interventies voor kinderen vereist een **multi-stakeholder benadering**. Denk aan diverse actoren en instellingen in onze samenleving, waaronder beleidsmakers, bestuurders, politici, scholen, ICT-industrie en software- en contentuitgevers, maar ook ouders. Dergelijke actoren kunnen vanuit de overheid gecoördineerd worden, waarbij de rollen van elke actor worden vastgesteld en verder worden uitgewerkt. Bedenk dat de actoren hierbij zelf ook ondersteuning nodig hebben.

Voor het eerste essay 'Kinderen online: digitale inclusie als fundamenteel recht' en de **andere essays** in de reeks, kijk op de website van UNICEF Nederland.

Als 's werelds grootste kinderrechtenorganisatie biedt UNICEF hulp bij acute nood en hulp op de lange termijn. UNICEF is de VN-kinderrechtenorganisatie, met een unieke opdracht vanuit de Verenigde Naties: alle kinderen geven waar ze recht op hebben. UNICEF werkt samen met regeringen en partners en lobbyt voor het waarborgen van kinderrechten. Dat doen we in Nederland en overal op de wereld. Samen maken we het verschil voor ieder kind. Voor nu én morgen.

De UNICEF-essayreeks, waar dit essay onderdeel van uitmaakt, is tot stand gekomen in samenwerking met de Universiteit Leiden en Kennisnet.

Universiteit
Leiden

Kennisnet

Op de hoogte blijven van de essays en de lancering van de essaybundel ga dan naar www.unicef.nl/digitale-leefomgeving-kinderen

unicef
voor ieder kind

UNICEF Nederland

Bezuidenhoutseweg 74
2594 AW Den Haag

088 444 9650
info@unicef.nl
www.unicef.nl